

Vana vein uues astjas: EHF visioon haridusstrateegiale 2035

Marju Lauristin
TÜ emeriitprofessor

Hariduse suunamuutus digiajastul

- Industriaalühiskonna standardiseertud teadmispakette pakkuv massiharidus asendub digiajastule omase iga **õppijakeskse märkava ja võimestava**, erivajadusi arvestava individualiseeritud haridusega
- Hariduse fookus liigub **valikuvabaduse ja enesejuhtimisega** seotud pädevuste kujundamisele ning inimese autonoomiale digitehnoloogiate ning tehisintellekti maailmas
- Enam kui enne on hariduse kohuseks arendada inimeste võimet mõista oma valikute tagajärgi iseendale, teistele inimestele ja keskkonnale ning nende eest **vastutada**.
- Tehnoloogiast küllastunud keskkonnas tegutsedes kasvab vajadus **tasakaalustada ja rikastada** tehnoloogilisi arenguid inimlikust suhtlusest ja looduskeskkonnast saadud ehedate kogemustega

Haridus kujundab inimlikuks eneseteostuseks ja heaoluks vajalikke üldpädevusi

- **Sotsiaalsed pädevused**, empaatia, eneseväljendusoskus ja dialoogivõime
- **Oskus luua rõõmu**, olla õnnelik, kujundada harmoonilisi suhteid teiste inimestega ja loodusega
- **Kodanikupädevused**, sh oskus seista oma õiguste eest, kodanikuaktiivsus, Eesti ja Euroopa kodanikuidentiteet
- **Rändeajastule vajalikud kultuuripädevused**, keeteoskus, kultuuritekstide mõistmise, tõlgendamise ja loomise oskus, eesti ja euroopa kultuurile omaste väärtuste ja tähenduste valdamine ja teiste(le) kultuuride(le) vahendamise oskus, erinevate meediumide kasutamisoskus
- **Keskkonna ja tervisliku elu** pädevused, säästliku tarbimise, tervisliku toitumise ning eluviisi, oma ökoloogilise jalajälje kontrollimise pädevused
- **Tööelu- ja karjääripädevused** (refleksiivsus, enesejuhtimine, oskused teha koostööd, rakendada oma potentsiaali ja kujundada karjääri, ettevõtlus- ja finantskompetentsus)
- **Õppimist ja innovatiivsust** soodustavad pädevused (sh disainmõtlemine, kriitiline refleksioon, keerukate seoste mõistmise, analüüsi- ja üldistusoskus ning loovus)
- **Digiajastule omased** andme-, meedia- ja tehnoloogiapädevused

Töö ja haridus

- **Lahendatakse struktuurne vastuolu jäiga institutsionaalse struktuuriga hariduskorralduse ja järjest paindlikuma tööturu vahel.** Haridus kohaneb uue olukorraga, arvestades töösuhete paindlikkust töötajate liikuvust erinevate ametite, töökohtade ja valdkondade vahel ning töökoha ja tööaja piiride hajumist ning järskude karjääripöörete sagedust, pakkudes elukaarekeskset täiend- ja ümberõpet, nanokraadide ja kvalifikatsioonimoodulite mitmekesisit kombineerimist
- **Üldhariduses** suureneb rõhuasetus tehnoloogiapädevuste, ettevõtlusoskuste, töö- ja ärietika, andmeanalüüsi pädevuste omandamisele ja samas nende lõimimine ökoloogiliste, sotsiaalsete ja kultuuripädevustega, õppijate loova eneseväljendusega ning enesejuhtimise ja refleksioonivõime arendamisega
- **Kutseharidus ja üldharidus** lõimuvad kõigil haridustasemetel, kaob jäik piir kutseõppe ja kõrghariduse vahel, areneb praktikale suunatud kraadiõpe
- Suureneb **praktiline õpe** töökohtadel (õpipoisiõpe, praktika, internatuur), mis on lõimitud erinevate haridustasemetega õppekavadega.
- **Hariduse, teaduse ja ettevõtluse lõimumine.** Suurendatakse nõudlust doktorikraadiga spetsialistide rakendamiseks ettevõtluses ja avalikus sektoris, sh kutsehariduses
- **Täiskasvanuharidus** kasvab ja laieneb. Toetatakse nii õpinguid katkestanud noorte edasiõppimist kui keskealiste ja eakate täiend- ja ümberõpet. Suurendatakse töötajate valmisolekut ja võimalusi uute **karjääripöörete** tegemiseks elukaare pikkusel.

Heaolu ja sidusust loov haridusmaastik

- **Personaalsed õpirajad:** õppija individuaalsete võimete, vajaduste ja arengu iseärasuste, kultuuritausta arvestamine õpiprotsessi korralduses; õppija valikuvabaduse suurenemine talle sobiva õpisisu, õpikeskkonna ja õppimistempo leidmiseks, lähtudes õppekavas sätestatud eesmärkidest ja pädevustest
- **Õmblusteta hariduskeskkond:** üld- kutse- ja huvihariduse, mäluastutustes, looduskeskkonnas ja töökohas toimuva õppimise integreerimine ühtses haridusruumis. Digiõppe tasakaalustamine suhtlusega klassis ja õpirühmades ning õuesõppega. Individuaalse iseseisva õppe ja kollektiivse koosõppe optimaalse vahekorra leidmine koostöös kodu ja kooli vahel
- **Elukaarepõhine haridus:** ümberõppe ja pideva täiendõppe paindlike võimaluste rohkus kogu elukaare ulatuses
- **Lõimiv haridus:** erineva kultuurilise ja sotsiaalse taustaga, erinevate vaimsete ja füüsiliste võimetega õppijate koostööd, üksteisemõistmist ja vastastikust toetust soodustav õpikeskkond, **Digitaalsed õpiplatvormid:** õppija asukohast sõltumatu paindlik õppekorraldus, õppijate ja õpetajate intellektuaalsete ja ajaresursside parim kasutamine, algoritmide kasutamine õpiradade individualiseerimiseks,
- **Kooli ja õpetaja uued ülesanded:** õppija võimete arengu jälgimine ja toetamine, väärtusloome ja suhtluse suunamine, koostöö korraldamine

Vajalikud muutused

- Õmblusteta haridusruumi ning individuaalsete õpiradade tagarendamiseks vajaliku **õigusliku keskkonna** loomine
- Koolides toimuvate uuenduslike **otsingute toetamine** ja parimate praktikate levitamine HTM kaasabil
- **Õpetajate ettevalmistuse** radikaalne uuenemine, õpetajaõppe sisu tõenduspõhine arendamine erinevate teadusvaldkondade (pedagoogika, psühholoogia, sotsiaal- ja kultuuriteadused, informaatika ja andmeanalüütika, aju-uuringud jne) ühisloomes, ülikoolide ja hariduspraktikute koostöös
- **Digitaalse infrastruktuuri** ja eestikeelsete digitaalsete õppevahendite ning õpikeskondade arendamine ning kõigile õppijatele ja õpetajatele kättesaadavaks tegemine riigi ja IT-sektori koostöös